

DOI [https://doi.org/10.32405/2308-8885-2023-2\(108\)-46-52](https://doi.org/10.32405/2308-8885-2023-2(108)-46-52)
УДК 37.091.53 : 378.2 : 17.024.4.

Віра Володимирівна Бурназова,

кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри теорії та методики навчання мистецьких дисциплін Бердянського державного педагогічного університету, м. Київ, Україна, veronik3105@gmail.com,
<https://orcid.org/0000-0001-9678-8901>

ГРАНТОВА ПІДТРИМКА ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ: УСПІШНИЙ ДОСВІД УЧАСТІ В МІЖНАРОДНОМУ ПРОЄКТІ

У статті висвітлюється успішний досвід участі в міжнародному освітньо-мистецькому проєкті на грантовій основі, реалізованому на факультеті психолого-педагогічної освіти та мистецтв Бердянського державного педагогічного університету впродовж 2021 р..

Розкрито особливості підготовки, виконання і презентування результатів власного проєкту «InArt» (у межах некомерційного освітнього проєкту для молоді «Concept school. University edition» від Edison Space за підтримки Агентства США з міжнародного розвитку (USAID) «Економічна підтримка Східної України»). Проєкт ініційовано здобувачами вищої освіти у взаємодії з педагогами і випускниками університету. З огляду на успішність реалізації даного проєкту надано рекомендації науковцям, педагогам закладів вищої освіти щодо їх участі у грантових програмах.

Ключові слова: грантові проєкти, здобувачі вищої освіти, міжнародні донори, щасливе освітнє середовище.

Актуальність грантової діяльності для здобувачів вищої освіти нашої країни пов'язана з політикою євроінтеграції України в Європейський освітній простір, розширенням міжнародної наукової співпраці, розвитком наукових досліджень та вимогами до академічної мобільності здобувачів. Однак, саме участь здобувачів вищої освіти та науково-педагогічних працівників українських ЗВО у грантових програмах тільки набирає обертів, що засвідчує аналітичний звіт [3]. У цьому документі зазначається, що в період з 2015 по 2019 роки 9 тисяч українських

студентів та викладачів брали участь у понад 1300 проєктах «Еразмусу». Збільшилось фінансування з 36 до 64 українських студентів на отримання стипендії спільної магістерської програми «Erasmus Mundus» [3, с. 42].

У 2019 році приблизно 47 000 із загальної кількості українських студентів відвідували різні заклади вищої освіти ЄС (переважно в Польщі, Німеччині, Чехії та Словаччині) за рахунок грантових коштів, розрахованих для регіону Східноєвропейського партнерства в рамках програми «Еразмус+». Це свідчить, що приблизно 60% з 78 000 українських здобувачів вищої освіти,

які навчалися за кордоном у 2019 році, обрали навчання в ЄС [3, с. 41].

Результати опитування [3], проведені в липні 2022 р. Асоціацією європейських університетів (European University Association/EUA) – організацією, котра об'єднує понад 850 закладів освіти з 47 країн щодо підтримки українських студентів, науковців та університетів, засвідчують, що представники 21 країни прийняли в себе та надали студентам і науковцям з України необхідну підтримку – компенсували або покрили витрати на додаткове навчання, надали дослідницькі стипендії в університетах, звільнили від плати за навчання, надали можливість відвідувати мовні курси або відшкодовувати вартість проживання та харчування у своїх країнах. У рамках асоціації здійснюється співпраця та обмін інформацією, а також проведення спільних дослідницьких проєктів. Кількість студентів, яких прийняли в себе зарубіжні університети, коливається від 4 осіб у Словенії до 10 тисяч у Румунії. Зокрема, лише в Університеті Любляни на 2022/2023 навчальний рік подалися 100 аплікантів з України. Подібною є ситуація з кількістю українських науковців у країнах-респондентах, що підтверджують результати опитування EUA: 3 особи у Словенії та 417 – у Польщі. Також за період від початку повномасштабного вторгнення РФ в Україну, вдалося розширити або встановити нові партнерства між європейськими та українськими університетами; зокрема, про це повідомили більше половини опитаних [3, с. 42]. Ці факти свідчать про зростання участі українців у грантових програмах ЄС для вищої освіти.

У програмі Єврокомісії на 2023 рік передбачено 100 млн євро цільової допомоги Україні для відбудови українських шкіл, збільшено фінансування грантових програм для забезпечення студентської академічної мобільності та створено окремий проєкт для українських науковців «Marie Skłodowska-Curie Actions for Ukraine» в межах програми «Горизонт-Європа» (прийом заявок до якого розпочався на початку жовтня 2022 р.). Також було створено нову спеціальну схему стипендій «MSCA4Ukraine» для надання підтримки переміщенням дослідників з України, яка дозволить їм

продовжити свою роботу в академічних та неакадемічних організаціях у державах-членах ЄС та асоційованих країнах Horizon Europe, зберігаючи зв'язки з дослідницькими та інноваційними спільнотами в Україні [12].

Зазначимо, що після 2014 р. міжнародні партнери надавали переміщенням закладам вищої освіти України допомогу у вигляді безповоротних грантів. Так, Уряд Чехії надавав таку допомогу переміщенням університетам у 2015–2021 рр. Також у межах проекту Європейського Союзу «Підтримка ЄС для переміщених закладів вищої освіти на Сході України» останнім у 2020 році було надано фінансування на загальну суму 10 млн євро [21; 3, с. 51]. Зокрема, з 2015 по 2021 рр. Бердянським державним педагогічним університетом (далі – БДПУ) було отримано 2 119 536, 28 грн. грантових коштів від європейських донорів, що активно вплинуло на забезпечення освітнього процесу та якості підготовки здобувачів вищої освіти БДПУ за різними освітньо-професійними програмами і відображено у звіті експертної комісії НАЗЯВО «Про результати акредитаційної експертизи освітньої програми Середня освіта (музичне мистецтво та англійська мова)» [5].

Компетентне використання інструментів грантових програм, урахування досвіду різних країн та організацій забезпечує сталість у грантовій діяльності здобувачів вищої освіти, науковців України. Адже секрет успішного майбутнього України – в її надзвичайно талановитих людях та ідеях, здатних змінити світ. Для здобувачів, науковців та представників ЗВО участь в грантових проєктах є можливістю реалізувати найсміливіші соціально важливі ідеї, а також підвищити рівень своєї компетентності, здобувши безцінний досвід.

Дослідження теми в наукових публікаціях. У період війни 2022–2023 рр. в Україні міжнародні організації готові сприяти вирішенню нагальних проблем нашого суспільства. Для України відкриті численні грантові пропозиції, тож кількість вітчизняних вчених, здобувачів освіти, які навчаються подавати проєктні заявки та набувають досвіду виконання грантових досліджень, невпинно зростає.

Проблема співпраці українських і зарубіжних вчених на підґрунті грантових проєктів висвітлюється у працях Кульчицького І. [8], Андрущак Н. [1], Лазько Г. [1], Сидоренко С., Шукаєва С. [16], Білана І. [19], Тарасенко Н. [13], Котенко Т. [7] та ін. Участь України в межах використання міжнародних грантових програм Horizon 2020 та Horizon Europe представлено Л. Нікіфоровою, А. Азаровою, А. Шияном в аналізі особливостей у сфері цифрової економіки, зокрема завдяки моніторингу грантових проєктів за 2014–2022 роки, дослідженню специфіки тематики виграних грантових проєктів, аналізу бюджету окремих кластерних програм, визначенню пріоритетних напрямів надання грантів учасникам з України та виокремлення основних ключових факторів підтримки грантових проєктів [10].

Прикладом грантових досліджень представників мистецької та освітньо-педагогічної галузі може слугувати досвід Завалко К., яка отримала грант від Австрійської академії наук на проведення дослідження в Університеті Моцартеум (м. Зальцбург, Австрія) на тему: «Orf-approach and neuropedagogy: methods and experience of creativity development in music education» на період з 25.04.2022 по 25.06.2022 р. і у тому ж 2022 році подала грантову заявку «Joint Excellence in Science and Humanities (JESH) program Austrian Academy of Sciences» (<http://surl.li/gsjpw>).

Також за період 2022 р. здобувачі вищої освіти спеціальності 025 «Музичне мистецтво» Київського національного університету культури і мистецтв взяли активну участь у програмі «Erasmus+» (у рамках молодіжних програм Європейського союзу, присвячених розвитку художніх навичок, таких, як: спів, гра на інструменті та акторська майстерність, а також основи журналістики, соціальної, екологічної, громадянської відповідальності) (<http://knukim.edu.ua/erasmus/>).

Актуальним є визначення пріоритетних напрямів застосування грантових програм для подальшого розвитку наукової, освітньо-мистецької співпраці України з Європою.

Так, у листопаді 2022 р. реалізувався курс Cormack Consultancy Group за підтримки Міністерства освіти і науки України та Фонду Президента України з питань освіти, науки та спорту, головною метою якого став пошук та залучення фінансових інструментів, а також поглиблення знань щодо співпраці з донорами, подання заявок на фінансування в межах міжнародних програм підтримки, управління проєктами тощо. У програмі, яка тривала півтора місяця і складалася із тренінгів, семінарів, сесій запитань і відповідей та індивідуальних зустрічей взяли участь 37 учасників із 21 університету. Протягом програми керівники проєктів та дослідники з українських університетів розглядали розроблення стратегії фінансування, пошук партнерів для створення консорціуму, написання пропозицій та реалізацію проєктів (<https://mon.gov.ua/ua/news/ukrayinski-zvo-zavershili-navchannya-iz-grantovoyi-diyalnosti>).

Підтвердженням окреслених вище процесів є й систематичні проведення Державною науково-технічною бібліотекою України (далі – ДНТБ України) (<https://dntb.gov.ua/>) для українських вчених семінарів, вебінарів, практикумів з питань реалізації грантових проєктів. Зокрема, у квітні 2023 р. презентовано програму «Дистанційні дослідницькі гранти для українських науковців», які працюють з України (<https://dntb.gov.ua/>).

Передові позиції у проведеннях традиційних тренінгів, вебінарів, наукових OpenDoors тримає БДПУ: у період 2022–2023 рр. представниками університету було проведено тренінги для викладачів та здобувачів вищої освіти «Як отримати державне фінансування?», «Програми та можливості ERASMUS+ у 2023 р.», OpenDoors «Про бюджет Жана Моне», «Про COST. Можливості для українських науковців» та ін. (<https://bdpu.org.ua/zakhody/>). Подібні активності допомагають науковцям вивчати сферу грантової діяльності, залучатись до неї самим і допомагати здобувачам вищої освіти розробляти й реалізовувати власні ідеї у міжнародному освітньо-науковому просторі. З огляду на зацікавленість учених, практиків, студентів «живим» досвідом грантоотримувачів, які успішно здійс-

нили реальні проекти, **мета нашої статті** полягає в ознайомленні колег з нашим досвідом реалізації грантового проекту освітньо-мистецького спрямування на базі БДПУ, опис його етапів з рекомендаціями для майбутніх дослідників, які подаватимуться на грантові програми.

Аналіз наукових джерел дає підстави стверджувати, що пріоритети в наданні грантів українським фахівцям змінювалися протягом десятиліть. Так, у 1991–1997 рр. надані гранти спрямовувалися на розбудову інфраструктури в Україні та наближення її до європейських стандартів. З 1997 по 2012 рр. – на структурні, правові реформи, на демократизацію суспільства, забезпечення сталого зростання, підтримку екологічної та ядерної безпеки, підвищення рівня та поліпшення умов життя людей у регіонах, відродження культури та духовності. Починаючи з 2012 р. і дотепер відбувається позитивна динаміка у взаємодії в гуманітарній сфері між Україною та державами Євросоюзу й США. Десятки закладів вищої освіти, освітніх центрів, бізнес-школ, коледжів, училищ встановили контакти і налагодили плідне співробітництво в освітній, організаційно-методичній, науковій, фінансовій галузях з університетами і коледжами інших країн [9, с. 7]. У нашій публікації мова йтиме про грантову діяльність в мистецько-педагогічній освітній галузі.

Сьогодні грантові програми виступають одними із основних способів фінансування різноманітних наукових досліджень, а також організації освітнього процесу в закладах освіти різних ланок, зокрема й у системі ЗВО. У цілому в сучасних умовах у світовому та європейському освітньому просторі накопичено значну кількість кращих практик проектної діяльності закладів освіти, які можуть бути джерелом інноваційності в умовах модернізації сфери освіти в Україні [11; 14, с. 71–77].

Проведення наукових досліджень потребує фінансових витрат на дослідницький інструментарій, технічне обладнання (на апаратуру та ін.), оплату роботи виконавців дослідження (здобувачів вищої освіти, науково-педагогічних працівників та інших), оплату наукових публікацій за результатами

дослідження, організацію семінарів чи конференцій для ознайомлення громадськості з дослідженням та ін.

Гранти переважно надаються для реалізації разового проекту коротко- чи середньострокової тривалості (орієнтовно від 3 до 36 місяців) із обґрунтовано доведеним кінцевим результатом.

Грантова допомога може адресуватися конкретному досліднику, дослідникам (група, відділ), закладу освіти, організації. Як правило, це – науковці, науковці-педагоги, здобувачі освіти та ін. Діяльність у сфері грантів для здобувачів вищої освіти має певні особливості, що пов'язані із застосуванням додаткових ресурсів для її здійснення.

Для багатьох вітчизняних ЗВО грантова діяльність – це можливість перейти на якісно новий рівень освіти, що передбачає підтримку:

- освітнього професійного та особистісного розвитку громадян України задля внеску до стійкого зростання, якості робочих місць і соціального згуртування;
- можливості навчальної та академічної мобільності здобувачів та викладачів в освіті;
- розвитку інновацій та посилення європейської ідентичності і активного громадянства українських науковців;
- проектів та партнерства, розвитку стратегій та співпраці з європейськими ЗВО [9, с. 8].

Саме тому дуже важливо цю можливість раціонально використати та налагодити довгострокові партнерські зв'язки з потенційними грантодавцями. За умови успішної співпраці грантодавці зазвичай стають потенційними клієнтами на інтелектуальний продукт, який виконавець пропонує у форматі проєктів, рішень, досліджень тощо.

Розкриємо *особливості підготовки і виконання грантового дослідження*, здійсненого нами – авторкою статті у співпраці з колегами, здобувачами вищої освіти, випускниками. Вважаємо, що наш досвід може зацікавити і стимулювати представників мистецько-педагогічної освітньої галузі до розробки власних ідей, їх грамотного оформлення і подання у різноманітні грантові програми. З огляду на успішність нашого досвіду дозволимо собі

надати рекомендації нашим послідовникам.

За ініціативи здобувачів вищої освіти БДПУ Анастасії Петренко та Катерини Орел у березні 2021 році було подано заявку на участь у некомерційному освітньому проєкті для молоді «Concept school. University edition» від Edison Space» (за підтримки Агентства США з міжнародного розвитку (USAID) «Економічна підтримка Східної України»). Проєкт було подано під назвою «InArt».

Координаторкою проєкту «InArt» виступила Віра Бурназова (кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри теорії і методики навчання мистецьких дисциплін БДПУ).

Донором проєкту «InArt» виступило Агентство США з міжнародного розвитку (USAID) «Економічна підтримка Східної України», яке виконує провідну роль у здійсненні заходів з міжнародного розвитку та допомоги в надзвичайних ситуаціях на основі партнерських стосунків і надання ресурсів, які рятують людські життя, знижують рівень бідності та зміцнюють механізми демократичного врядування, допомагаючи народам світу долати гуманітарні кризи та ставати на шлях самостійного розвитку. Агентство USAID тільки від початку війни 24 лютого 2022 р. надало Україні 9,88 мільярдів доларів на програми розвитку та гуманітарну допомогу (<https://www.usaid.gov/uk/ukraine/basic-page/our-work>). Проєкт «InArt» було реалізовано на суму 1000 євро за фінансування Агентства США з міжнародного розвитку (USAID) «Економічна підтримка Східної України» в рамках некомерційного освітнього проєкту для молоді «Concept School. University edition» від Edison Space.

Проєкт «InArt» реалізовувався на базі факультету психолого-педагогічної освіти та мистецтв БДПУ за підтримки та безпосередньої участі здобувачів, викладачів і випускників факультету психолого-педагогічної освіти та мистецтв цього університету. Мета проєкту: забезпечення професійної підготовки фахівців мистецької та освітньо-педагогічної галузей (майбутніх учителів музичного мистецтва, учителів хореографії, учителів початкових класів),

формування у них необхідних фахових компетентностей та програмних результатів навчання, спрямованих на майбутню професійну діяльність у ЗЗСО, закладах позашкільної освіти з учнями з особливими освітніми потребами на базі лабораторії Нової української школи (далі – лабораторія НУШ), відкритої на факультеті психолого-педагогічної освіти та мистецтв БДПУ.

Етап продукування ідеї проєкту. Реалізація проєкту передбачала необхідність забезпечення необхідним обладнанням лабораторії НУШ як осередка забезпечення цієї професійної підготовки майбутніх фахівців. Покроковий алгоритм дій включав:

1. Складання переліку необхідного обладнання і його закупівля.
2. Облаштування локації в лабораторії НУШ.
3. Залучення до співпраці здобувачів вищої освіти освітньо-професійних програм Середня освіта (Музичне мистецтво та англійська мова), Середня освіта (Хореографія). Фітнес, Початкова освіта – як учасників проєкту та науково-педагогічних працівників кафедр теорії і методики навчання мистецьких дисциплін, початкової освіти, психології.
4. Розробку програми навчання з використанням корекційного обладнання.
5. Проведення лекторіїв, практичних занять, майстер-класів, тренінгів для здобувачів освіти, учителів ЗЗСО, керівників гуртків закладів позашкільної освіти з метою ознайомлення з корекційним обладнанням та можливістю використання у роботі з учнями, що мають особливі освітні потреби, впроваджуючи інноваційні принципи, форми, методи і технології в практичну підготовку здобувачів вищої освіти.

Рекомендації наступникам: обов'язковою умовою успішного отримання грантів є вмілий розподіл часу на написання проєктної заявки. Починати готувати заявку потрібно завчасно: це надає можливість детального ознайомлення з інтересами донорів і їх задоволення з врахуванням цінності Вашої ідеї. Також слід звернути увагу на термін подання документів грантодавцю, оскільки зарубіжні організації зазвичай чітко відстежують дедлайн подання документів. У заявці варто розказати про ЗВО – як

про заявника на грант. Оскільки заявки фінансуються, виходячи з репутації організації-заявника, а не тільки з якості самого проєкту, тож така обґрунтована інформація засвідчить Вашу надійність, перспективність, що заслуговує на підтримку.

Етап обґрунтування проєкту. На етапі розробки проєкту важливе значення має його обґрунтування – власне в ньому має виділятися раціональне «зерно» – ідея проєкту, його суспільна значущість й інструменти реалізації.

У нашому випадку в обґрунтуванні проєкту ми розмірковували про його соціальне значення. У цьому допомагали запитання: «Чому саме Ваш проєкт ми маємо підтримати? Яке значення він матиме для студентів та жителів міста?».

Підтримка запропонованого проєкту передбачила створення педагогічно-організаційних умов для якісної професійної підготовки висококваліфікованих, мобільних, конкурентоздатних учителів музичного мистецтва та хореографії з високим рівнем професійної компетентності, інтелектуальної активності, соціальної відповідальності; майбутніх фахівців, готових до інноваційної педагогічної діяльності в закладах освіти. Зокрема, застосування практик музикотерапії, танцювальної терапії та інших видів арттерапії у роботі з учнями з особливими освітніми потребами мають психокорекційний ефект, результат якого залежить не лише від кваліфікованої технології його застосування фахівцями, а й від використання професійного обладнання в майбутній педагогічній діяльності.

Нами були спрогнозовані результати проєкту («Що саме вважатиметься результатом Вашого проєкту? Який соціальний вплив Вашого проєкту?»). У нашому випадку результат проєкту забезпечував би формування особистості здобувача вищої освіти, здатного до професійної самореалізації та соціалізації; опанування інноваційними методами та технологіями роботи з учнями з особливими освітніми потребами в створеному у лабораторії НУШ освітньому середовищі.

Рекомендації наступникам: у процесі підготовки заявки необхідно об'єктивно

оцінити відповідність її трьом пунктам:

- відповідність інтересам донора (Ваша ідея і проєкт відповідає інтересам і пріоритетам донора; проєкт буде реалізований саме в тому географічному регіоні, в інтересах саме цієї соціальної групи, саме в тих цілях і з використанням саме тих ресурсів, яким віддає перевагу грантодавець; бюджет проєкту не перевищує суми, що готовий виділити донор);

- наявність необхідних компонентів (супровідний лист; титульний аркуш; вступ; опис проблеми; мета і завдання; цільові групи; методологія; поширення ідеї, результатів);

- загальний стиль (заявка написана доступною мовою, всі специфічні терміни роз'яснені; обсяг заявки відповідає обсягу інформації, закладеної в ній; логічний порядок викладу: проблема + метод + ресурси + підтримка донора – рішення; формат відповідає вимогам донора; абзаци стислі, заголовки й підзаголовки зрозумілі, текст набраний акуратно; у тексті відсутні граматичні, орфографічні та пунктуаційні помилки).

Етап реалізації проєкту та висвітлення його результатів. Реалізація проєкту «InArt» здійснювалася протягом березня-квітня 2022 р. (навчальний рік 2021–2022) у ході проведення низки заходів у співпраці здобувачів вищої освіти зазначених вище спеціальностей, викладачів кафедр теорії та методики навчання мистецьких дисциплін, початкової освіти, психології, випускників університету. Висвітливо його результати.

1. Підтвердженням витрачених грантових коштів стало отримане обладнання, інструментарій для навчання студентів інноваційним практикам роботи з учнями з особливими освітніми потребами (далі – ООП). Так, було отримано:

а) *BisyBoard* – дерев'яна дошка з різними елементами (усіялкі дверцята на замочках, колеса, кнопки, перемикачі, блискавки, гудзики, шестерінки, лампочки та ін.) для самостійного дослідження учнями, що сприяє освоєнню сенсорних еталонів (кольорів та форм, фактури, розміру, кількості, довжини і т.д.) і розвиває дрібну моторику, мислення, увагу.

б) *Світловий стіл-пісочниця* з можливістю пісочної терапії допомагає зняттю внутрішньої напруги через втілення її у символах, намальованих на поверхні з піском. Також цей вид терапії особливо корисний при порушеннях мовлення, уповільненому розвитку когнітивної сфери, для опрацювання емоцій і переживань, звільнення від страхів під час створення візуальних образів.

г) *Набір Монтессорі та сенсорні акустичні кубики* дозволяє дітям виконувати вправи за методикою Монтессорі і розвивати дрібну моторику, що своєю чергою впливає на розвиток мовлення і пізнавальних процесів. Виконання завдань зацікавлює гіперактивних учнів та уподобанців дрібних іграшок. Діти самостійно опрацьовують завдання, однак вчитель або асистент вчителя може за потреби показати способи роботи із матеріалами, а потім дати можливість працювати самостійно.

д) *Гімнастичні килимки* для занять хореографією.

е) *Набір для вивчення англійської мови* містить картки на різну тематику: антоніми, омоніми, ідіоми, сценарії, скоромовки для індивідуальних або групових занять початківців і учнів з базовими знаннями.

ж) *Навушники Soundsory* допомагають учням з ООП виконувати особливі вправи на поліпшення координації та здатності керувати своїм тілом під підібрану музику завдяки спеціально розробленій програмі для цього, що репрезентується через даний гаджет. Програма спрямовується на покращення й удосконалення когнітивних та рухливих здібностей учнів з ООП.

з) *Набір магнітних нотних знаків на нотному стані та набір «велика музична торбина»* дозволяє учням опанувати нотною грамотою легко та цікаво. Цікавими для учнів є музичні інструменти з торбинки – вони самостійно «продують» звучання музичних інструментів. Шумові інструменти є найулюбленішими в учнів, оскільки можуть відтворювати музичні ритми.

Гра на дитячих музичних і шумових інструментах є невід'ємною частиною музичної терапії, що розвиває музичний слух, ритм, пам'ять та ін.

2. Все надане донорами обладнання розмістили в лабораторії НУШ (у копусі 56, аудиторії 306), відкриті 3 вересня 2019 р. у БДПУ і обладнані згідно з вимогами до організації освітнього процесу НУШ (<https://www.youtube.com/watch?v=vPKwyls5KM&t=9s>).

3. Для реалізації проєкту «InArt» залучили до співпраці близько 30 здобувачів вищої освіти зазначених вище спеціальностей. Для них були проведені лекторії, практичні заняття, майстер-класи, тренінги з метою ознайомлення з корекційним обладнанням та методиками роботи з ним – із подальшою можливістю його використання в роботі з учнями в ході практичної підготовки та майбутньої професійної діяльності.

Так, для здобувачів вищої освіти освітньо-професійних програм «Початкова освіта», «Середня освіта (музичне мистецтво та англійська мова)», «Середня освіта (Хореографія). Фітнес», «Хореографія» були проведені:

- тренінг «Руханки для учнів молодшого шкільного віку з особливими освітніми потребами на матеріалі українського фольклору» (автор – кандидат педагогічних наук, доцент Юлія Тараненко);

- психологічний тренінг провела (автор – Марина Богдан);

- практичне заняття «Музично-рухова терапія для учнів молодшого шкільного віку з особливими освітніми потребами», цінністю якого стала активна участь здобувачів вищої освіти з різних ОПП, зміст яких не передбачає вивчення відповідного освітнього компоненту (автор – кандидат педагогічних наук, доцент Олена Мартиненко).

Для здобувачів вищої освіти освітньо-професійної програми «Початкова освіта» проведено майстер-клас «Використання пісочної терапії в роботі з учнями молодшого шкільного віку з особливими освітніми потребами» (автор – кандидат педагогічних наук, доцент Лада Чемоніна).

Здобувачі вищої освіти ОПП «Середня освіта (музичне мистецтво та англійська мова)» залучилися до майстер-класу «Інноваційні методи роботи з учнями з особливими освітніми потребами на уроках музичного мистецтва» (автор –

фахівець-практик, випускниця БДПУ Аліса Шмідт). Майстер-клас у прямому ефірі могли побачити всі охочі та переглянути на сторінці факультету ППОМ в Instagram (https://instagram.com/fppom_bdpu?igshid=ZjE2NGZiNDQ=). У ході проведеного майстер-класу здобувачі вищої освіти переконались у позитивному впливі музики на когнітивні здібності учнів, дізнались про її застосування у музичній терапії та про цікаві ефективні методи роботи з такими учнями.

Результати реалізації проєкту «InArt» було висвітлено на сторінці: @fppom_bdpu у соцмережах Instagram і Facebook за допомогою трансляції в IGTV тренінгів, майстер-класів, активностей в оновленій новим обладнанням лабораторії та обговорено 26.03.2021 р. всіма учасниками у ході проведення Круглого столу на базі факультету психолого-педагогічної освіти БДПУ з розглядом змісту освітнього компоненту «Інтеграція музичного, хореографічного мистецтва та англійської мови у роботі з учнями молодшого шкільного віку з особливими освітніми потребами», який заплановано включити до загального переліку дисциплін за вільним вибором.

Реалізація проєкту «InArt» надала можливість здобувачам вищої освіти: отримати досвід написання проєктів для забезпечення фінансування; здобути і відтренувати практичні навички комунікативної взаємодії зі спікерами та з організацією; залучення до проведення активностей студентів і викладачів; опрацювання технічної організації (підготовка і трансляція) заходів. Окремо слід зазначити про набуті практикорієнтовані уміння (ознайомлення здобувачів освіти з корекційним обладнанням та методиками роботи з ним), що стали цінним практичним надбанням для майбутньої педагогічної роботи. А також – яскраві емоції і той особливий драйв, бо кожен захід за змістом і атмосферою був наповнений позитивом.

Здобувачі освіти зрозуміли, що існує дуже багато платформ для залучення коштів, які надають можливість з їх допомогою актуалізовувати свої компетентності, фонтанувати ідеями і розвиватися далі.

Одна з істотних переваг грантів полягає у тому, що отримані кошти, а також придбане на них обладнання чи то інструментарій не доводиться повертати (при дотриманні оголошених грантодавцями чи розпорядниками коштів умов). Тож обладнання, закуплене нами, можна було використовувати в подальшій роботі зі студентами інших груп і курсів.

Рекомендації наступникам. Звітність за результатами реалізації гранту є чи не найвідповідальнішим етапом грантової процедури. Особливо, якщо грант було отримано від європейського або міжнародного донора. Варто якомога серйозніше ставитися до звітування, підготувати відповідні документи, чітко означити результати згідно з умовами проекту. Підтвердити використання грантових коштів допоможе відеотрансляція проведених заходів чи занять із використанням отриманого обладнання, скрини чи світліни. Рекомендуємо також висвітлювати проміжні і кінцеві результати проекту в публікаціях у наукових і методичних виданнях, презентувати у форматі доповідей на конференціях, круглих столах, вебінарах тощо.

Висновки. Розв'язуючи одну з ключових проблем вищої освіти – створити освітнє середовище для якісного забезпечення освітнього процесу, ми орієнтувалися на можливості грантової підтримки від міжнародних партнерів. Щоб отримати грант, довелося докласти чималих енергетичних, часових та інтелектуальних зусиль: ретельно продумати ідею і правильно підготувати й подати заявку з бізнес-планом, спланувати і провести заходи, передбачені проектом, підбити підсумки і висвітлити результати.

Реалізація проекту «InArt» мала на меті сприяти опануванню студентами – майбутніми фахівцями мистецько-педагогічної галузі – методиками і технологіями роботи з учнями з ООП, використовуючи потенціал лабораторії НУШ на факультеті психолого-педагогічної освіти та мистецтв БДПУ. Проект мав соціальний ефект, оскільки освоєні методи, методики, технології дозволили майбутнім педагогам виявляти більшу ефективність, продуктивність і готов-

ність до роботи з учнями з ООП вже на етапі навчання у ЗВО, безпосередньо у ході їх практичної підготовки. Проект дозволив поєднати зусилля здобувачів ЗВО, його педагогів і випускників факультету, а отже, сприяв їх взаємодії і професійному співробітництву.

Нашим наступникам слід розуміти, що навіть у разі дотримання усіх вимог і умов подання проектів на отримання гранту, далеко не всі проекти отримують фінансування. Однак, не варто зневірятися, слід аналізувати і враховувати свій досвід та досвід інших колег і керуватися ними при написанні наступного проекту.

Оскільки для України грантові проекти є ключовим джерелом фінансування відновлення та відбудови держави, то слід розуміти, що чим більше проектів буде успішно реалізовано в умовах сьогодення, тим ефективнішим буде процес відновлення України, а отже, кожного її громадянина. Тож зробити суттєвий внесок у підтримку та розвиток суспільно важливих сфер має можливість кожен громадянин, кожен заклад освіти, кожна громадська організація. Отже, **перспективи наукового дослідження** будуть пов'язані саме з визначенням можливостей та перспектив активної участі реципієнтів у грантових проектах та їх реалізації.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ:

1. Андрущак Н., Лазько Г. Грантові можливості програми «Горизонт Європа». URL: <https://lpnu.ua/news/podonad-200-okhochykh-doluchylis-dovebinaru-hrantovi-mozhlyvosti-prohramy-horizont-yevropa>
2. Бурназова В. Грантові програми – запорука професійної підготовки конкурентоздатних фахівців музичного мистецтва. VII Всеукраїнський науково-практичний семінар «Мистецька освітня галузь: методики, технології». 02–03 листопада 2021 р., м. Миколаїв. URL: <http://sur.li/gsjwn>.
3. Вища освіта в Україні: зміни через війну: аналітичний звіт / Є. Николаєв, Г. Рій, І. Шемелинець. Київ: Київський університет імені Бориса Грінченка, 2023. 94 с., С. 40–42. URL: <https://osvitlanalityka.kubg.edu.ua/wp-content/uploads/2023/03/HigherEd-in-Times-of-War.pdf>
4. Дія. Бізнес. Програма ЄС «Горизонт Європа» 2021–2027. URL: <https://business.diaa.gov.ua/horizont-europe>
5. Звіт експертної комісії НАЗЯВО «Про результати акредитаційної експертизи освітньої програми Середня освіта (музичне мистецтво та англійська мова)». URL: <https://bdupu.org.ua/wp-content/uploads/2021/04/OP-Serednia-osvita-muzychnemystetstvo-ta-anhliyska-mova-014.13-Serednia-osvita-Muzychnemystetstvo.pdf>

6. Коновалов А.В., Казусь В. М. Управління інноваційного розвитку та іміджевих проектів. Харків, 2018. 42 с.

7. Котенко Т. Можливості програми «Горизонт-Європа». *Круглий стіл «Механізми та інструменти акселераторів інноваційної діяльності на базі Програми «Горизонт-Європа» в рамках співпраці з Національним контактним пунктом Програми «Горизонт-Європа» «Innovation in SMEs»*. URL: <http://sur.li/gsjxg>

8. Кульчицький І. І. Програма «Горизонт-Європа». URL: <https://www.youtube.com/user/AgencyEuropeanInno>

9. Марченко О.В., Сушко Д.О. Методичні рекомендації щодо участі у грантових програмах та курсах. Дніпро : ДДУВС, 2018. 68 с.

10. Нікіфорова Л.О. Використання міжнародних грантових програм Horizon 2020 та Horizon Europe в цифровій економіці. *Науковий журнал "Innovation and Sustainability"*. 2022. No 3. С. 176–183. URL: <https://ins.vntu.edu.ua/index.php/ins/article/view/80/95>

11. Організація науково-інноваційної діяльності: конспект лекцій [Електронний ресурс] : навч. посіб. для здобувачів ступеня доктора філософії за освітньо-науковою програмою «Менеджмент» спеціальності 073 Менеджмент / КПІ ім. Ігоря Сікорського; уклад.: К. О. Бояринова. Електронні текстові дані (1 файл: 6,02 Мбайт). Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2021. 186 с., С. 52–76. URL: https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/46465/1/Orhanizatsiia_naukovo-innovatsiinoi_dialnosti_KL.pdf

12. Програма Європейської Комісії MSCA4 Ukraine. URL: <https://sareurope.eu/msca4ukraine/>

13. Програма ЄС «Горизонт-Європа»: нові можливості для науковців. URL: <https://mon.gov.ua/ua/nauka/yevrointegraciya/ramkovi-programi-z-doslizhen-ta-innovacij-gorizont-2020-ta-gorizont-yevropa-ta-iniciativi-yevropejskoyi-komisiyi-yevropejskij-zelenij-kurs/gorizont-yevropa>

14. Проектна діяльність у системі професійної (професійно-технічної) освіти : практичний посібник / В. О. Радкевич, О. Б. Бородієнко, Л. П. Пуховська, О. А. Самойленко, О. П. Радкевич, Н. В. Базелюк. Житомир : Полісся, 2020. 236 с. С. 71–77.

15. Путівник «Як написати грантову заявку і отримати грант». URL: https://drive.google.com/file/d/12XmnpKP8zGyKRTRo6yJfFpL8oCTTSFmw/view?fbclid=IwAR3t14iellYtlf6jEVpdmLiHBelhDR_vaf0Xeo0GzWBL1v-7rDXDjWK_4

16. Рекомендації з підготовки проектних пропозицій за програмою Горизонт 2020 : методичні вказівки / уклад. С.І. Сидоренко, С.М. Шукаєв, М.О. Зеленська, А.І. Олешкевич, А.О. Романко, І.А. Владимирский. Київ : НТУУ «КПІ», 2014. 40 с. URL: <http://uipa.edu.ua/files/2015/12/rppg.pdf>

17. Рекомендації зі складання грантових заявок. URL: https://drive.google.com/file/d/1E7L1PwdfumBiGQxgKguQoUsdE1yHMOql/view?fbclid=IwAR1Vge53LZRz9qY5mSFQA-Dv3Wxsdi-s0UgUgPrk_miWGRBbQX_KV5bA

18. Соціальне проектування та грантрайтинг / авт.-уклад. О.В. Кулініч, Д.С. Ткачов, А.В. Коновалов, В.М. Казусь. Харків : Управління інноваційного розвитку та іміджевих проектів, 2018. 42 с. URL: https://drive.google.com/file/d/12pP1cuUCkdyXIRPSmWUsc8Xsckr1PH/view?fbclid=IwAR1g3_0cm7gOSSTUemeT6YssBjEn7toggP7NzAN2mUAqfOgSlpq84hapo

19. Bilan I. I. Horizon 2020 open calls on the priority "Nanotechnologies, advanced materials, biotechnology, advanced manufacturing and processing" and strategic programming of Materials Research and Innovation in Horizon Europe (A4Materials). 6th International Conference HighMathTech-2019, 28–30 October 2019,

Kyiv, Ukraine. URL: <https://drive.google.com/file/d/13adjm4Y0LlavfYHwZWkaGyoNg9wOrLHeO/view>

20. Erasmus+ and the new academic year in Ukraine. URL: <https://www.eaie.org/blog/erasmus-ukraine-academic-year.html>

21. EU Support to Displaced Higher Education Institutions in the East of Ukraine. Ref. EuropeAid/161559/DD/ACT/UA. URL: <https://cutt.ly/z3S4D1c>.

References:

1. Andrushchak, N., & Lazko, H. (2022). Hrantovi mozhyvosti prohramy «Horyzont Yevropa». [Grant opportunities of the Horizon Europe program]. Retrieved from <https://lpnu.ua/news/ponad-200-okhochykh-doluchyls-do-vebinaru-hrantovi-mozhyvosti-prohramy-horyzont-yevropa>

2. Burnazova, V. (2021). Hrantovi prohramy – zaporuka profesiinoi pidhotovky konkurentozdatnykh fakhivtsiv muzychnoho mystetstva [Grant programs are the key to professional training of competitive music specialists]. Mystetska osvitalia haluz: metodyky, tekhnologii: VII Vseukrainskyi naukovy-praktychnyi seminar (Mykolaiv, November 2-3, 2021). Retrieved from <http://sur.li/gsjwn>.

3. Nikolaiev, Ye., Rii, H., & Shemelynets, I. (2023). Vyscha osvita v Ukraini: zminy cherez viinu: analitychnyi zvit [Higher education in Ukraine: Changes due to the war: An analytical report] (pp. 40-42). Kyiv: Kyivskyi universytet imeni Borysa Hrinchenka. Retrieved from <https://osvitanytika.kubg.edu.ua/wp-content/uploads/2023/03/HigherEd-in-Times-of-War.pdf>

4. Diia. Biznes. Prohrama YeS «Horyzont Yevropa» 2021-2027 [Action. Business. EU program "Horizon Europe" 2021-2027]. Retrieved from <https://business.diia.gov.ua/horizon-europe>

5. Zvit ekspertnoi komisii NAZlaVO «Pro rezultaty akredytatsiinoi ekspertyzy osvitnoi prohramy Serednia osvita (muzychne mystetstvo ta anhliiska mova)» [Report of the expert commission the National Agency for Higher Education Quality Assurance (NAQA) "On the results of the accreditation examination of the educational program Secondary education (musical art and English language)"]. Retrieved from <https://bdpu.org.ua/wp-content/uploads/2021/04/OP-Serednia-osvita-muzychne-mystetstvo-ta-anhliiskamova-014.13-Serednia-osvita-Muzychne-mystetstvo.pdf>

6. Kononov, A.V., & Kazus, V.M. (2018). Upravlinnia innovatsiinoho rozvytku ta imidzhevykh proektiv [Management of innovative development and image projects]. Kharkiv.

7. Kotenko, T. (2021). Mozhyvosti prohramy «Horyzont-Yevropa» Possibilities of the "Horizon-Europe" program]. Mekhanizmy ta instrumenty akseleratoriv innovatsiinoi diialnosti na bazi Prohramy «Horyzont-Yevropa» v ramkakh spivpratsi z Natsionalnym kontaktym punktom Prohramy Horyzont-Yevropa «Innovation in SMEs: Kruhlyi stil. Retrieved from <http://sur.li/gsjxg>

8. Kulchytskyi, I. I. (n.d.). Prohrama Horyzont Yevropa [Horizon Europe Program]. [Video]. YouTube. <https://www.youtube.com/user/AgencyEuropeannno>

9. Marchenko, O. V., & Sushko, D. O. (2018). Metodychni rekomendatsii shchodo uchasti u hrantovykh prohramakh ta konkursakh [Methodological recommendations for participation in grant programs and competitions]. Dnipro: DDUVS.

10. Nikiforova, L. O. (2022). Vykorystannia mizhnarodnykh hrantovykh prohram Horizon 2020 ta Horizon Europe v tsyfrovii ekonomitsi [Use of international grant programs Horizon 2020 and Horizon Europe in the digital economy]. Innovation

and Sustainability, 3, 176-183. Retrieved from <https://ins.vntu.edu.ua/index.php/ins/article/view/80/95>

11. Boiarynova, K. O. (Ed.). (2021). Orhanizatsiia naukovy-innovatsiinoi diialnosti: navchalnyi posibnyk dlia zdobuvachiv stupenia doktora filosofii za osvitno-naukovoiu prohramoiu «Menedzhment» spetsialnosti 073 Menedzhment [Organization of scientific and innovative activities: educational manual for those obtaining the degree of Doctor of Philosophy in the educational and scientific program "Management" specialty 073 Management] (pp. 52-76). Kyiv: KPI im. Ihoria Sikorskoho. Retrieved from https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/46465/1/Orhanizatsiia_naukovy-innovatsiinoi_diialnosti_KL.pdf

12. Prohrama Yevropeiskoi Komisii MSCA4 Ukraine [Program of the European Commission MSCA4 Ukraine]. Retrieved from <https://sareurope.eu/msca4ukraine/>.

13. Prohrama YeS «Horyzont Yevropa»: novi mozhyvosti dlia naukovtsiv [EU program "Horizon Europe": New opportunities for scientists]. Retrieved from <https://mon.gov.ua/ua/nauka/yevrointegraciya/ramkovi-programi-z-doslidzhen-ta-innovacij-gorizont-2020-ta-gorizont-yevropa-ta-initsiatyvyevropejskoyi-komisiyi-yevropejskij-zelenij-kurs/gorizont-yevropa>

14. Radkevych, V. O., Borodienko, O. V., Pukhovska, L. P., Samoilenko, O. A., Radkevych, O. P., & Bazeliuk, N. V. (2020). Proektna diialnist u systemi profesiinoi (profesiino-tekhnicnoi) osvity [Project activity in the system of professional (vocational and technical) education] (pp. 71-77). Zhytomyr: «Polissia».

15. Putivnyk «Yak napsatyti hrantovu zaiavku i otrymaty hrant» [Guide "How to write a grant application and receive a grant"]. Retrieved from https://drive.google.com/file/d/12XmnpK8zGYKRTRO6yJfPpL8ocTTSFmw/view?fbclid=IwAR3t14ielytlf6jEvPjdmliHBelhDR_vafOXeo0GzWBL1v-7TXDJWK_4

16. Sydorenko S. I., Shukaiev, S. M., Zelenska, M. O., Oleshkevych, A. I., Romanko, A. O., & Vladymyrskyi, I. A. (Eds.). (2014). Rekomendatsii z pidhotovky proektnykh propozyitsii za prohramoiu Horyzont 2020 [Recommendations for the preparation of project proposals under the Horizon 2020 program]. Kyiv: NTUU «KPI». Retrieved from <http://uipa.edu.ua/files/2015/12/rppg.pdf>

17. Rekomendatsii po skladanniu hrantovykh zaiavok [Recommendations for drawing up grant applications]. Retrieved from https://drive.google.com/file/d/1E7L1PwdfumBiGQXqKguQoUSdE1yHM0qI/view?fbclid=IwAR1Vge53LZQRz9qY5mSFQA-Dv3Wxsdi-s0UigUgPrk_miWGRBbQXq_KV5ba

18. Kulnich, O. V., Tkachov, D.S., Kononov, A. V., & Kazus, V. M. (Eds.). (2018). Sotsialne proektuvannia ta hrantaitynh [Social design and grant writing]. Kharkiv: Upravlinnia innovatsiinoho rozvytku ta imidzhevykh proektiv. Retrieved from https://drive.google.com/file/d/12pP1cuUcKyDxIRPSMwWUSc8XScKrj1PH/view?fbclid=IwAR1g3_0cm7gOSSTUemeT6JYsSbJlEn7toqpP7NZa2mUAqfOgSjpa84hapo

19. Bilan, I. I. (2019). Horizon 2020 open calls on the priority "Nanotechnologies, advanced materials, biotechnology, advanced manufacturing and processing" and strategic programming of Materials Research and Innovation in Horizon Europe (A4Materials). 6th International Conference HighMathTech-2019, 28-30 October 2019, Kyiv, Ukraine. Retrieved from <https://drive.google.com/file/d/13adjm4Y0LlavfYHwZWkaGyoNg9wOrLHeO/view>

20. Erasmus+ and the new academic year in Ukraine. Retrieved from <https://www.eaie.org/blog/erasmus-ukraine-academic-year.html>

21. EU Support to Displaced Higher Education Institutions in the East of Ukraine. Ref.

EuropeAid/161559/DD/ACT/UA. Retrieved from <https://cutt.ly/z3S4D1c>.

Vira Volodymyrivna Burnazova, PhD, Associate Professor, Head of the Department of Theory and Teaching Methods of Art, Berdiansk State Pedagogical University, Kyiv, Ukraine, veronik3105@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0001-9678-8901>

Grant support for students of higher education: Successful experience of participation in an international project

The article highlights the successful experience of participating in an international educational and art grant project implemented at the Faculty of Psychological and Pedagogical Education and Arts of Berdiansk State Pedagogical University (Ukraine) during 2021.

The purpose and task of the "InArt" project, the peculiarities of its preparation, implementation and presentation of results during participation in the non-commercial educational project for youth "Concept school. University edition" from Edison Space with the support of the United States Agency for International Development (USAID) "Economic Support of Eastern Ukraine". The students of higher education in cooperation with teachers and graduates of the same university initiated the project. The project is aimed at ensuring the formation of professional competences of a higher education student who knows the methods and technologies of working with students with special educational needs in the conditions of the modern reform of the education system in Ukraine. The results of implementing the "InArt" project carried out in the Laboratory of the New Ukrainian School of the Faculty of Psychological and Pedagogical Education and Arts of the Berdiansk State Pedagogical University, are outlined. The Laboratory is equipped with special equipment purchased with the funds of the grantor.

A review of the received equipment and tools involved in the implementation of events and the organization of the educational process of higher education applicants was carried out. This confirmed targeted use of grant funds. Features of using the equipment and tools during lectures, practical classes, master classes, trainings and applying innovative methods and technologies in the practical training of higher education applicants are characterized. These measures contributed to familiarizing students with correctional equipment and the possibility of further use in working with students with special educational needs.

The project had a social effect, as the mastered methods, techniques and technologies allowed future teachers to demonstrate greater efficiency, productivity and readiness to work with students with special educational needs already at the stage of training in secondary schools. The project made it possible to combine the efforts of higher education graduates, their teachers and graduates of the faculty, and therefore, contributed to their interaction and professional cooperation.

Considering the successful implementation of this project, the recommendations were given to scholars, teachers of higher education institutions regarding the identification of opportunities and prospects for active participation in grant projects and their implementation.

Key words: grant projects, students of higher education, international donors, a happy educational environment.

Стаття надійшла до редакції 16.05. 2023 р.